

Звіт про наукову роботу на історичному факультеті за 2009 р.

«Ми можемо взагалі не публікувати наукові роботи, бо головне наше завдання – це вчити студентів», – так сказав мені один колега. Формально може він і правий. Але насправді саме наука робить університет університетом, а не училищем. Тому, звичайно, інтенсивності наукової роботи і в університеті в цілому і у нас на факультеті завжди приділяють особливу увагу.

Кількісні показники нашої наукової діяльності виглядають наступним чином: було видано 2 вісники, 13 монографій, довідників та брошур, 6 збірників наукових праць, 167 статей, 51 тез доповідей, проведено 8 конференцій, п'ятнадцять виставок.

Крім публікацій власних робіт, співробітники факультету брали активну участь у редагуванні різних видань, виступали титульними рецензентами, опонентами при захистах кандидатських і докторських дисертацій.

В минулому році було проведено вісім конференцій, семінарів, та круглих столів зокрема, польовий семінар «Археологія римського часу та епохи Великого переселення народів Центральної та Східної Європи», присвячений 10-річчю германо-слов'янської археологічної експедиції; міжнародний симпозіум «Харківський університет і серби», що проводився разом із Центром болгаристики та балканських досліджень; міжнародний науковий семінар «Інформаційні технології в історичній освіті», разом з Міжнародною асоціацією «Історія та комп'ютер». Спільно із Белгородським державним університетом було проведено Міжнародну студентську школу «Історико-культурна спадщина євро регіону «Слобожанщина» та ін.

Якщо порівнювати кількісно результати 2009 р. з попереднім, 2008 р., то серйозних відхилень ми не спостерігаємо, тому в цілому 2009 рік можна вважати успішним (особливо на фоні зниження показників в цілому по університету).

Високі показники наукової та викладацької роботи історичного факультету сприяють тому, що факультет в цілому та окремі наші кафедри в 2009, як і в попередні роки, займають високий рейтинг серед кафедр гуманітарного профілю.

Це пояснюється, передусім, високим **кадровим потенціалом** факультету. Наш факультет на 100% складається із співробітників, які мають вчені ступені й звання. За цим показником ми, разом з радіофізичним факультетом, посідаємо перші місця в університеті.

При цьому відсоток докторів наук серед викладачів становить 35 %. Це третє місце після радіофізичного (50 %) та факультету комп'ютерних наук (46 %).

Середній вік наших викладачів – 52 роки. Це трохи вище, ніж в середньому по університету (48 років). Але якщо вірити Фернану Броделю, який писав, що кожен історик молодший 60 років – це шмаркач, який не може створити нічого вартісного, бо йому бракує життєвого досвіду, то у нас ситуація оптимальна.

Разом з тим, є можливості для посилення кадрового потенціалу при наявних кадрах. В минулому році тільки один наш колега отримав вчене звання – проф. Куделко С. М., отримав вчене звання професора. Вважаю що серед пріоритетних завдань на найближче майбутнє викладачі Литовченко, Журавльов, Іващенко, Бардола повинні доскласти зусиль для отримання вченого звання доцента, а також серед пріоритетів – захист докторських: Л. Ю. Посохова, М. В. Любічев, О. П. Мартем'янов, С. Ю. Страшнюк, О. І. Тумаков, Л. С. Чернявський.

Друкована продукція

Повернімось до **формальних показників випущеної науково-методичної продукції** за минулий рік. В 2009 р. співробітники факультету (враховані роботи аспірантів) опублікували науково-методичної продукції загальним обсягом 236 умов. друк. арк. Щодо обсягу друкованої продукції в 2009 р. по кафедрах, то серед абсолютних лідерів – кафедра історіографії, джерелознавства та середніх віків.

Щодо вкладу окремих викладачів, серед лідерів минулого року за обсягом друкованої продукції О. Д. Каплін, В. М. Духопельников, Д. В. Журавльов, С. Б. Сорочан, С. Д. Литовченко.

Разом з тим близько третини викладачів опублікували менше одного умов. друк. аркуша. Мабуть, завідувачам кафедр треба розглянути цю ситуацію і розібратись з причинами такої низької продуктивності праці цих співробітників. Впевнений, що залізний закон «Publish or perish» («Друкуйся або погибай»), який діє на Заході, повинен стати правилом і у нас.

Ще хочу звернути увагу на проблему публікацій у виданнях з високим індексом цитування. Безумовно, у нас є певна кількість статей у престижних виданнях, але жодної статті УІЖ, Отечественная история, Вопросы истории і т.п.

До речі, хочу зазначити, що по жодній з кафедр план видавничої діяльності за 2009 рік не був виконаний. Також я переглянув п'ятирічний план розвитку кафедри на 2008-2012 рр. там також багато пунктів не виконується. Тому хотів би просити завідувачів переглянути й скорегувати ці плани, а також до кінці місяця подати мені плани видавничої діяльності на 2010 р.

Згідно кафедральних звітів, наші співробітники взяли участь роботі у 137 конференцій, більшість з яких мала міжнародний статус. Географічно – це РФ, Болгарія, Молдова, Польща, Туреччина, ФРН. Найбільшу активність демонстрували С. М. Куделко (13 конференцій), В. М. Духопельников (7 конференцій). О. Д. Каплін (7 конференцій). Разом з тим, 11 викладачів протягом року не приймали участі у жодній конференції: Степаненко, Пугач, Бутенко, Пікалов, Голубкін, Буйнов, Чернявський, Тумаков, Майстренко, Бардола. Журавльов.

Наукові центри

Значний вклад у високі результати наукової продукції факультету як завжди внесли наші наукові центри. В минулому році ми слухали питання, тому не буду зупинятись докладно.

В цьому році було досягнуто домовленості про проведення досліджень низки археологічних артефактів наших Археологічного центру та Германо-слов'янської археологічної експедиції спільно із Інститутом прикладної фізики на надсучасному обладнанні (проект підтримується МАГАТЕ).

Спеціалізована рада та аспіранти

Серед спеціалізованих рад університету наша спеціалізована рада посідає одне з перших місць в університеті за кількістю захистів. В 2009 році в раді були успішно захищені 13 кандидатських дисертацій (7 – за спеціальністю «історія України», 6 – «Всесвітня історія»). Жодної дисертації відхилено не було.

Відповідно до звітів кафедр, всі випускники аспірантури 2009 року, ті що навчались на денному відділенні, її успішно завершили. Але відділ аспірантури звертає увагу на наступну проблему: у багатьох випадках спостерігається великий проміжок часу між рекомендацією на кафедрах/Вченій раді факультету і часом, коли аспіранти подають дисертації до спеціалізованої ради.

Археологічні дослідження

Як і в минулі роки, на історичному факультеті були проведені масштабні археологічні розкопки й розвідки. Бази цих експедицій були такими: Харківська, Полтавська області та Крим.

Виставка частини знахідок 2009 р. була організована під час проведення наукової конференції-презентації «Проблеми дослідження і охорони культурно-історичної спадщини України. Результати польових досліджень 2009 року» в грудні минулого року. Чотири дні тому сталася важлива подія: 18 січня ректор підписав наказ про передачу приміщення у головному корпусі університету для відкриття експозиційного залу музею археології.

Болючим питанням залишається матеріально-технічна база. Стратегічним завданням є створення постійних баз експедицій (на зразок бази ГСАЕ).

У лютому питання про археологічні експедиції будемо обговорювати спеціально, тому зараз не зупиняюся докладно.

Міжнародне співробітництво

В 2009 р. міжнародні зв'язки нашого факультету набули подальшого розвитку. Особливо слід відзначити плідну роботу наших двох центрів – Центру болгаристики та балканських досліджень (співробітництво із болгарськими та сербськими колегами) та Лабораторії германо-слов'янської експедиції (співпраця із німецькими, американськими колегами). Традиційно тісними є наші зв'язки з російськими колегами. В 2009 р. співробітництво у цьому напрямку відбувалось в багатьох формах: проведення спільних заходів (конференцій, семінарів), організація спільних науково-дослідницьких проектів, проведення студентської школи, академічний обмін та ін. В минулому році було підписано договір про співробітництво з РДГУ, згідного якого, зокрема, декілька викладачів факультету та аспірантів/докторантів будуть мати можливість здійснити відрядження терміном 2-4 тижня у Москву для роботи в архівах та бібліотеках.

Гранти

Як і в попередні роки важливим завданням є пошук внутрішніх і міжнародних грантів.

- У 2009 році група викладачів факультету (керівник – С. І. Посохов) продовжувала працювати в рамках проекту Німецького історичного інституту в Москві «Трансфер і адаптація університетської освіти в Росії другої половини XVIII – першої половини XIX ст.». Проект фінансується фондом Герди Хенкель.
- Група викладачів отримувала міністерський грант на вивчення проблеми «Університетська наука й освіта в Україні в XIX –XX ст. (на матеріалах Харківського університету)» (науковий керівник – проф. Посохов С. І.).

А також два внутрішньоуніверситетські гранти (Фонд фундаментальних робіт:

- Проект 16-09 «Дослідження антропологічного та зоологічного матеріалу з розкопок 2009 року Верхньосалтівського катакомбного могильника», що здійснюється співробітниками Музею археології та етнографії Слобідської України разом з Музеєм природи.
- Проект 13-09 «Дослідження золотих ниток археологічного текстилю з розкопок в Україні», здійснюється Крупною Т. М. (спільно з О.П. Кришталем).

Проблема пошуку грантів (фандрайзінг) зараз стає особливо актуальною. У зв'язку з фінансовою кризою стає все складніше знаходити спонсорів наших заходів.

Нагороди

Плідна наукова робота наших викладачів, на жаль, в 2009 році менше, ніж в попередньому, відзначалась нагородами та преміями. Ми подали на університетські премії В. М. Духопельникова (за високі показники наукової роботи), Д. В. Журавльова (кращий результат «Викладач очима студентів») та премія переможцям конкурсу букрідерів.

Два наші видання нагороджені грамотами «Афанасій Федорович Луньов. Статті, спогади, матеріали» та видання «Православна енциклопедія». Очевидно і деканату і завідувачам треба активніше шукати шляхи відзначення активності наших співробітників.

Втім, цю прогалину певною мірою компенсували минулого року наші студенти, які здобули ряд блискучих перемог на різних наукових конкурсах і здобули нагороди, але про це – Д. В. Миколенко.